

CHINA 5.0: ยุทธศาสตร์พัฒนา นคราภิวัฒน์และโลกาภิวัฒน์ ในยุคของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง

จุมพล ถาวรชอบ*

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ทั่วโลกต่างจับตามองบทบาทของสาธารณรัฐประชาชนจีนในเวทีโลก นักวิเคราะห์สถานการณ์หลายคนมีความเห็นตรงกันว่า ในอนาคตอันใกล้ จีนจะเป็นมหาอำนาจทางการค้า การเมืองการปกครอง และเทคโนโลยีอันล้ำยุคทันสมัยประเทศหนึ่งของโลก จีนเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในทุกมิติ นับตั้งแต่มีนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจและการเปิดประเทศ ใน ค.ศ. 1978 จนถึงปัจจุบัน ปัจจัยที่ทำให้จีนก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจของโลกในระยะเวลาอันสั้นเป็นสิ่งที่น่าศึกษาและถอดบทเรียนมาปรับใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิสัยทัศน์และการวางนโยบายของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง จึงมีหนังสือเกี่ยวกับผู้นำคนนี้อยู่มาก เช่น สีจิ้นผิง 2559. **ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ**. กรุงเทพฯ : มติชน (608 หน้า) ที่รัฐบาลจีนเลือกสรรสุนทรพจน์ของประธานาธิบดีสีจิ้นผิงในโอกาสต่าง ๆ มาพิมพ์เผยแพร่ แล้วมีผู้แปลเป็นภาษาต่างประเทศมากกว่า 10 ภาษา อย่างไรก็ตาม นักวิชาการหลายคนสนใจเรื่องการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร.อาร์ม ตั้งนิรันดร อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้แสดงความเห็นในสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง จนทำให้เกิดผลงานเล่มนี้

China 5.0: สีจิ้นผิง เศรษฐกิจยุคใหม่ และแผนการใหญ่ AI กล่าวถึงประเทศจีนในปัจจุบัน ภายใต้การนำของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง-ผู้นำรุ่นที่ 5 ภายใต้การนำของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง-ผู้นำรุ่นที่ 5 แบ่งเนื้อหาเป็น 5 ส่วน ได้แก่ บทนำ การเมือง เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และบทส่งท้าย โดยชี้ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจทั้งด้านบวกและลบ รวมทั้งสะท้อนให้เห็นความท้าทายของจีนในยุคที่เทคโนโลยีก้าวล้ำไปอีกขั้น ด้วยความเร็วแบบติดจรวด จากยุค 4.0 คือ ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) ไปสู่ยุค 5.0 ของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) หรือ AI

*อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

บทนำ: หนึ่งปีของแต่ละประเทศไม่เท่ากัน

สำหรับผู้ที่มีความคิดที่จะพัฒนาตนเอง หรือผู้นำที่คิดจะพัฒนาประเทศอย่างประธานาธิบดีสีจิ้นผิงของจีนนั้น ระยะเวลา 365 วัน ก็อาจสร้างความเปลี่ยนแปลงได้มากมาย หากมีโอกาสไปศึกษาต่อด้านภาษาหรือปริญญาใด ๆ ที่ประเทศจีน แล้วกลับมาประเทศไทยในช่วงปิดภาคการศึกษา เมื่อเดินทางกลับไปจีนอีกครั้ง จะสังเกตเห็นระบบเครือข่ายรถไฟที่เกิดขึ้นใหม่อีกหลายสายในหลายเมือง มีอาคารสร้างใหม่ หรือไม่เห็นอาคารพาณิชย์หลายหลังที่เคยอยู่โดยรอบสถาบันที่เรียน รถคอนกรีตก่อสร้างที่เห็นอยู่ทั่วทุกมุมเมือง มีจำนวนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ไม่เพียงแต่สิ่งปลูกสร้างเท่านั้น ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประเทศจีนยังมีเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดดเพิ่มมากขึ้นทุกปีอีกด้วย เช่น พิธีกรผู้ดำเนินรายการพยากรณ์อากาศร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ (AI) พฤติกรรมการใช้ QR Code (Quick-Response Code) ที่แทรกซึมไปในทุกวงการ การใช้สมาร์ตโฟนเพื่อตอบสนองการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวจีน

บทนำ ได้วางพื้นฐานให้เข้าใจว่า ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสาธารณรัฐประชาชนจีน เกิดจากการที่ผู้นำจีนให้คุณค่าและเห็นความสำคัญของ “เวลา” ที่เดินหน้าอยู่ตลอดเวลาและไม่เคยหยุดนิ่ง ความยากลำบากในอดีตของจีน เป็นพลังผลักดันให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับรากฐาน เมื่อจีนมีความเจริญมากขึ้นอย่างที่เห็นในปัจจุบัน ผู้นำประเทศคนกล้า ผู้มี “Big Idea” ในการผลักดันการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อันจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชน จึงเป็นคนที่ควรศึกษา ผู้เขียนจึงชวนให้ผู้อ่านได้มอง “Big Idea” ของสีจิ้นผิงอย่างรู้เท่าทัน พยายามทำความเข้าใจที่มาและเหตุผลในการกระทำนั้น ตลอดจนความเสี่ยงและความท้าทาย ในประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี เพื่อให้สาธารณรัฐประชาชนจีนที่เคยเป็นประเทศล้าหลัง กลายเป็นประเทศผู้นำของโลกในอนาคต ดังข้อสรุปของผู้เขียนที่ว่า

*ประเทศหนึ่ง ๆ สามารถตกต่ำลงได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่เดียวกัน ประเทศนั้น ๆ ก็
สามารถเติบโตขึ้นได้อย่างรวดเร็วครับ เมื่อ 30 ปีที่แล้วนี้เอง จีนยังเป็นประเทศที่
ยากจนที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชียอยู่เลย แต่ในวันนี้จีนได้กลายมาเป็นประเทศที่มีขนาด
เศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับสองของโลก รองจากสหรัฐฯ (หน้า 13)*

การเมือง: ถึงเวลาของผู้นำรุ่นที่ 5

ตัวเลข 5.0 ในชื่อหนังสือ **China 5.0: สีจิ้นผิง เศรษฐกิจยุคใหม่ และแผนการใหญ่ AI** บอกรับให้ทราบว่าเป็นเล่มนี้กล่าวถึงสาธารณรัฐประชาชนจีนภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีสีจิ้นผิงเป็นผู้นำรุ่นที่ 5 ไม่ใช่รุ่นที่ 1 (เหมาเจ๋อตุง) รุ่นที่ 2 (เติ้งเสี่ยวผิง) รุ่นที่ 3 (เจียงเจ๋อหมิน) หรือรุ่นที่ 4 (หูจิ่นเทา) แต่เป็นประธานาธิบดีสีจิ้นผิง-ผู้นำรุ่นที่ 5

ประเด็นการเมือง เป็นการสรุปให้รู้จักและเข้าใจสีจิ้นผิงในเวลาอันจำกัด ผ่านประเด็นเหล่านี้ “Wikileaks เปิดบุมสีจิ้นผิง” “กลยุทธ์ครองอำนาจของสีจิ้นผิง” “เคล็ดวิชารักษากองทัพกองทัพปลดปล่อยประชาชน” “คนจีนมองสีจิ้นผิงอย่างไร?” “ทำไมสีจิ้นผิงต้องรวบอำนาจ?” “ขุนซือใหญ่ของสีจิ้นผิง” และ “สองข้อความคิดในจีนยุคใหม่” เป็นการปิดท้าย เพื่อนำไปสู่ประเด็นต่อไป คือ **เศรษฐกิจ**

ประธานาธิบดีสีจิ้นผิงเป็นผู้นำที่มีความกล้าหาญและตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยว เพื่อเปลี่ยนรูปแบบการปกครองแบบ “ปฏิวัติใหม่หมดทั้งระบบ” จากการปกครองโดย 2 ชั่วโมงอำนาจแบบเดิม คือ ชั่วโมงอำนาจของอดีตประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมิน และชั่วโมงอำนาจของอดีตประธานาธิบดีหูจิ่นเทา ไปเป็นการสลายทั้งสองชั่วโมงอำนาจจนหมดสิ้น ด้วยการปราบคอร์รัปชันอย่างสายฟ้าแลบ สลายค่ายการเมืองเก่าจนไม่เหลือ ปลดผู้นำระดับสูงของกองทัพ ปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารกองทัพ ไม่กระจายศูนย์อำนาจแต่รวบอำนาจทั้งหมดไว้ที่ส่วนกลาง โดยมีประธานาธิบดีเป็นผู้ควบคุมอำนาจอย่างเบ็ดเสร็จ

สีจิ้นผิงแก้ไขรัฐธรรมนูญให้ “ประธานาธิบดี” เป็นตำแหน่งที่ไม่มีการกำหนดวาระ จึงเป็นการยกเลิกธรรมเนียมปฏิบัติให้ผู้นำจีนต้องลงจากตำแหน่งหลังครบระยะเวลา 10 ปี จัดตั้ง “องค์การปราบคอร์รัปชัน” เป็นองค์กรใหม่ที่มีสถานะตามรัฐธรรมนูญเทียบเท่ากับคณะรัฐมนตรี ศาล และอัยการ มีหน้าที่ตรวจสอบเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งหมด ไม่ใช่เฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์เท่านั้น นับว่าผิดจากการคะเนของบรรดานักวิชาการที่คาดว่า สีจิ้นผิงจะเป็นผู้ประนีประนอมกับชั่วโมงการเมืองเก่าทั้งสองและนำพาประเทศไปในทิศทางที่เป็นเสรีนิยมมากขึ้น ดังที่ผู้นำคนก่อน ๆ ได้ปูทางไว้ แต่เขากลับ “ปราบคอร์รัปชันตั้งแต่แมลงวันยันพญาเสือ” (防止腐败从苍蝇到依靠老虎) จึงได้รับคะแนนนิยมสูงมากจากประชาชน

เมื่อเปรียบเทียบกับอดีตประธานาธิบดีหูจิ่นเทาแล้ว สีจิ้นผิงเป็นผู้นำที่มีเสน่ห์ ภูมิชีวิตชีวา และเข้าถึงชาวบ้านกว่ามาก นอกจากนั้นเขายังดูสง่างามในเวทีโลกด้วย ทัศนคติของเขาก็ชัดเจนคือ กลับมาปลุกกระแสชาตินิยม ส่งสารว่าพรรคและผู้นำที่แข็งแกร่งย่อมจะพาจีนแข็งแกร่งไปด้วย (. . .) สีจิ้นผิงยังขยาดฝันว่าภายในปี 2020 จะปราบความยากจนให้สิ้นซาก และภายในปี 2050 จะพาจีนแข็งแกร่งในทุกด้านอย่างเต็มภาคภูมิ (หน้า 30)

สีจิ้นผิงเติบโตในครอบครัวนักการเมืองที่เป็น “พวกนิยมขวา” ในสมัยปฏิวัติวัฒนธรรม สิ่งขุน-บิดาของสีจิ้นผิงถูกจับขังคุก ส่วนสีจิ้นผิงถูกเนรเทศให้ไปใช้แรงงานในชนบทและสมัครเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ หลังจากที่มีการปฏิวัติวัฒนธรรมสิ้นสุดและตั้งเสี่ยวผิงขึ้นมาใช้อำนาจ สีจิ้นผิงจึงได้รับการนิรโทษกรรม สีจิ้นผิงแสดงจุดยืนว่าจงรักภักดีต่อพรรคและมุ่งมั่นที่จะเติบโตภายใต้ระบบพรรค จึงเริ่มทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ทหารในกองบัญชาการทหารสูงสุด สีจิ้นผิงวางแผนความก้าวหน้าในระยะยาว จึงอาสาไปเป็นเจ้าหน้าที่พรรคในชนบทคือ เมืองฉือเจียจวง มณฑลเหอเป่ย์ และมีตำแหน่งสูงขึ้นเรื่อย ๆ เช่น รองเลขาธิการพรรคฯ เมืองเจิ้งติ้ง ซึ่งเป็นเมืองชนบทใกล้เคียงกัน ผู้ว่าการมณฑลฝูเจี้ยน-มณฑลยูนนานที่อยู่ตรงข้ามเกาะไต้หวัน เลขาธิการพรรคฯ ประจำมณฑลเซียงไฮ้-ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศ

เมื่อพิจารณาภูมิหลังของผู้นำสีจิ้นผิงนี้จะเห็นได้ว่า ประสบการณ์ที่มีความครอบคลุมและรอบด้านทั้งทางด้านการทหาร การบริหารระดับล่างในระดับเมืองรอง และการบริหารงานในระดับมณฑลที่สำคัญของประเทศ ทำให้สีจิ้นผิงมีความพร้อมที่จะก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งสูงสุดในการบริหารประเทศที่ยิ่งใหญ่ทั้งด้านพื้นที่ ประชากร และเศรษฐกิจที่ก้าวขึ้นสู่ความเป็นมหาอำนาจของโลกในยุคปัจจุบัน

เศรษฐกิจ: ปฏิรูปแบบสีจิ้นผิง

ประมาณ 70 ปีก่อน (ค.ศ. 1949) สาธารณรัฐประชาชนจีนมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ GDP ที่มีมูลค่าเพียง 30,000 ล้านดอลลาร์ แต่ปัจจุบัน จีนมีระบบเศรษฐกิจที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากสหรัฐอเมริกา หรือเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของชาวจีนขยายขึ้นไปจากเดิมกว่า 450 เท่า ล่าสุด GDP ของจีนมีมูลค่ามากกว่า 13.6 ล้านล้านดอลลาร์ แซงหน้าประเทศไทยที่มี GDP ประมาณ 5 แสนล้านดอลลาร์ไปแล้ว เมื่อประชากรมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น สถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนดีขึ้น ชาวจีนจึงมีพฤติกรรมความต้องการบริโภคในระดับที่สูงขึ้น หรือที่หลักเศรษฐศาสตร์เรียกว่า consumption upgrade โดยเลือกใช้สอยผลิตภัณฑ์ที่นำเข้าจากต่างประเทศ

ความยิ่งใหญ่ของจีนในปัจจุบันมาจากการปฏิรูปเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนอาจทำให้เกิดข้อสงสัยได้ว่า “40 ปี ของการปฏิรูป จีนทำได้อย่างไร” นั่นเป็นเพราะรัฐบาลจีนลงมือปฏิบัติโดยไม่มีกลุ่มผลประโยชน์คอยขัดขวางในเบื้องต้นและกระจายอำนาจการคลังให้แก่รัฐบาลท้องถิ่น ทำให้ “ความทันสมัย [เป็น] เส้นทางคดเคี้ยวของจีน” ด้วยเหตุนี้ จึงต้องทำความเข้าใจ “รู้จัก ‘สีโคโนมิกส์’”

“สีโคโนมิกส์” เรียกได้ว่าเป็นนโยบายที่ตรงกันข้ามกับนโยบายเศรษฐกิจในอดีตของจีนเอง นโยบายเศรษฐกิจในยุคอดีตของประธานาธิบดีหูจิ่นเทาให้ความสำคัญกับการสร้าง “อุปสงค์” หรือที่เรียกกันว่าเศรษฐศาสตร์อุปสงค์ (demand-side economics) ซึ่งอาศัยเครื่องจักรขับเคลื่อนเศรษฐกิจ 3 อย่าง ได้แก่ การลงทุน การบริโภค และการส่งออก (หน้า 81)

“สีโคโนมิกส์” หรือเศรษฐศาสตร์อุปทาน (supply-side economics) ของสีจิ้นผิง ไม่มีหลักการที่แน่นอนตายตัว กล่าวคือ ไม่เน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยการลงทุน ตามแนวคิดแบบเคนส์ (Keynesian) และไม่ยึดติดกับแนวคิดขับเคลื่อนเศรษฐกิจตามกลไกตลาดเสรี แต่ผสมผสานให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของตน จึงมุ่งเน้นอุปทานในประเทศ 3 เรื่องหลัก ได้แก่ การแก้ไขปัญหาการผลิตส่วนเกินอันเนื่องมาจากนโยบายเศรษฐกิจในอดีต การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเป็นผู้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และการส่งเสริมการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ มีมูลค่าเพิ่ม และสร้างสรรค์

“ศาสตร์และศิลป์ของ ‘สีโคโนมิกส์’” ให้เห็นจากการเปลี่ยนให้ “อุปสงค์ภายในประเทศ” เป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจแทน “การส่งออก” เมื่อพบว่าเศรษฐกิจโลกชะลอตัว จีนจึงสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจจากภายในด้วยการลงทุนและการบริโภคภายในประเทศ อันเป็น “อุปสงค์ภายในประเทศ” ดังต่อไปนี้

1. การลงทุนที่ตรงจุด โดยเน้นการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ชนบทที่มีประชากรมาก เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ส่วนภาคอุตสาหกรรม เน้นลงทุนในอุตสาหกรรมที่ขาดแคลนเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ ลงทุนในภาคอุตสาหกรรมแห่งอนาคต และลงทุนในการยกระดับเทคโนโลยี
2. การบริโภคภายในประเทศ มุ่งเน้นนโยบายที่จะกระตุ้นการบริโภค เพื่อให้ประชากรที่มีศักยภาพมีทางเลือกในการอุปโภคและบริโภคมากขึ้น มีอำนาจในการใช้จ่ายที่สูงขึ้น จึงปรับปรุงคุณภาพสินค้าและบริการ

ให้ดีขึ้นและมีความทันสมัยมากขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ก้าวหน้า เพื่อให้ปริมาณการบริโภคสินค้าภายในประเทศมีจำนวนสูงขึ้น ปัจจุบัน ชาวจีนบริโภคสินค้าออนไลน์เพิ่มขึ้น โดยมีปริมาณมากถึง 20% ของการบริโภคสินค้าค้าปลีกของประเทศ

สโลแกนด้านเศรษฐกิจของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ประกอบด้วย
“3 สงคราม” “3 เปลี่ยน” “3 ปฏิรูป” “4 ประสาน” และ “3 มี”

“3 สงคราม” ได้แก่ สงครามกำจัดความจน สงครามกำจัดมลพิษ และ สงครามกำจัดปัจจัยเสี่ยงที่จะเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ

“3 เปลี่ยน” ได้แก่ เปลี่ยนโมเดลการพัฒนา เปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจ และ เปลี่ยนตัวนำการเติบโตทางเศรษฐกิจ

“3 ปฏิรูป” ได้แก่ ปฏิรูปคุณภาพ ประสิทธิภาพ และแรงจูงใจ

“4 ประสาน” ได้แก่ เชื่อมโยงภาคเศรษฐกิจจริง (real sector) นวัตกรรม เทคโนโลยี ระบบการเงินที่ทันสมัย และทรัพยากรมนุษย์เข้าด้วยกัน โดยมองว่าภาคอุตสาหกรรมจะต้องอาศัยความเป็นเลิศทั้งสี่ด้านเชื่อมประสานกัน

“3 มี” ได้แก่ กลไกตลาดต้องมีประสิทธิภาพ วิชาหลักในระดับจุลภาคต้องมีการแข่งขัน และการดูแลเศรษฐกิจมหภาคต้องมีความพอดี (หน้า 90)

นโยบายของสีจิ้นผิงทำให้เศรษฐกิจจีนมั่นคง การ “ถอดรหัส ‘ความคิดสีจิ้นผิงสำหรับคนรุ่นใหม่’” พบว่า สีจิ้นผิงต้องการทำให้จีนแข็งแกร่ง เป็นผู้นำในเวทีโลก และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมี Party First ส่วน “เศรษฐกิจจีน: นำโดยรัฐวิสาหกิจ หรือนำโดยเอกชน?” ต้องพิจารณาเป็นกรณีไป “ดีเบตแห่งศตวรรษ: ตลาด VS รัฐ” เรื่อง “เอาไม่เอายุทธศาสตร์อุตสาหกรรม” ที่ชาวจีนมากกว่าล้านคนฟังการถ่ายทอดสดออนไลน์กว่า 3 ชั่วโมงเศษ อย่างไรก็ตาม “ยุทธศาสตร์อุตสาหกรรมจีนไม่มีสูตรเดียว” หากแต่มีหลากหลาย “ยุทธศาสตร์ Jing-Jin-Ji: ภาพอนาคตจีน” เป็นการเชื่อมโยงปักกิ่ง-เทียนจิน-เหอเป่ย์ ส่วน “ยุทธศาสตร์ One Belt One Road: ภาพมหาอำนาจใหม่” จะเชื่อมโยงจีนกับส่วนอื่น ๆ ของโลก และความสำเร็จสูงสุด “เมื่อจีนเป็นเจ้าของนิวอร์ค” คือ การเข้าไปลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ ณ มหานครที่เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจโลก

เทคโนโลยี : แผนการใหญ่ AI และเทรนด์ใหม่

ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งชาติ ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริโภคภายในประเทศ ทำให้จีนประกาศตนเป็นผู้นำด้าน AI ใน “แผนการใหญ่ AI 2030 เมื่อหุ่นยนต์กุมอนาคตจีน” การใช้เทคโนโลยีของจีนเห็นได้จากประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ “เปิดกลยุทธ์ AI ของ Baidu” “สำนักดีก้มือของแจ็กหม่า” “เรื่องที่คุณอาจไม่รู้เกี่ยวกับวงการสตาร์ทอัพจีน” “เศรษฐกิจ QR Code” “เศรษฐกิจการแชร์” “‘New Retail’ วิสัยทัศน์ของแจ็กหม่า” “กลยุทธ์รากหญ้า: เคล็ดลับของ Video App มาแรงที่สุดในจีน” “อนาคตจีนอยู่ที่คนสูงวัย” “คนจีนรุ่น 95: เปิดโฉมหน้าวัยรุ่นจีน”

โทรศัพท์มือถือ (smart phone) เป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของชาวจีนในสาธารณรัฐประชาชนจีนปัจจุบัน ที่สำคัญยิ่งกว่ากระดาษตางค์ เพราะสังคมไร้เงินสดของจีนได้เริ่มต้นและมีแนวโน้มที่เป็นรูปธรรมตั้งแต่ 4-5 ปีก่อน เมื่อมีการชำระเงินค่าสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ จนมีการใช้งานอย่างแพร่หลายไปสู่สินค้าและบริการอื่น ๆ เช่น ค่าบริการระบบขนส่งมวลชนสาธารณะ ค่าอาหารและเครื่องดื่มในภัตตาคาร ชื่อนำไปถึงร้านอาหารข้างถนน เทคโนโลยีที่รองรับการชำระเงินค่าและบริการเหล่านี้คือ รหัสลายเส้นที่เรียกว่า Quick-Response Code หรือ QR Code เป็นรหัสบาร์โค้ด 2 มิติ ญี่ปุ่นคิดรหัสบาร์โค้ด 2 มิติขึ้นเพื่อใช้แทนข้อมูลต่าง ๆ ของสินค้า รหัสเหล่านี้ตอบสนองอย่างรวดเร็ว เมื่อนำสมาร์ตโฟนมาถ่ายรูปรหัสบาร์โค้ดที่ติดบนสินค้า ก็จะเข้าสู่เว็บไซต์หรือหน้าเพจที่อธิบายรายละเอียดของสินค้าโดยไม่ต้องเสียเวลาพิมพ์ เมื่อจีนเห็นข้อดีของ QR Code จึงนำเทคโนโลยีนี้มาประยุกต์ใช้กับระบบการจัดการด้านการเงิน เพื่อให้ประชาชนใช้จ่ายได้สะดวก และภาครัฐก็กับภาคเอกชนก็ตอบรับเป็นอย่างดี

หากย้อนกลับไปเมื่อ 10-20 ปีก่อน สินค้าจีนเป็นสินค้าราคาถูกที่มีคุณภาพต่ำ ลอกเลียนแบบมาจากสินค้าของประเทศที่พัฒนาแล้ว จึงไม่ได้รับความนิยมมากนัก ปรากฏการณ์นี้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อจีนพัฒนาตนเองอย่างไม่หยุดนิ่ง จนมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นผู้สร้างสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีก้าวหน้า เช่น สมาร์ตโฟนของหัวเว่ย (华为智能手机) รถสกู๊ตเตอร์ขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้ายี่ห้อเสี่ยวมี่ (小米电动滑板车) โน้ตบุ๊กประสิทธิภาพสูงของบริษัทเลโนโว (联想笔记本电脑) เทคโนโลยีเหล่านี้มีพื้นฐานมาจากความคิดลอกเทคโนโลยีของผู้อื่น แล้วนำมาพัฒนาให้ดีขึ้น เรียกว่า Copy Development ชาวชนจีนที่ไปศึกษาต่างประเทศเจ้าของเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้กลับมาสร้างนวัตกรรมใหม่ในประเทศของตน ในปัจจุบัน นักศึกษาจีนจำนวนมากศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยชั้นนำโลกและได้พัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา ทำให้จีนกลายเป็นประเทศผู้นำด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI (Artificial Intelligence)

ปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI หมายถึงการที่คอมพิวเตอร์ “คิด” ได้เหมือนมนุษย์ (หรือฉลาดกว่ามนุษย์อีก) ซึ่งเป็นได้ไปได้ในยุคปัจจุบัน เพราะการสอดประสานระหว่าง “สามพลัง” คือ พลังการประมวลผลของคอมพิวเตอร์ (computational power) พลังของข้อมูลปริมาณมหาศาล (big data) และพลังของขั้นตอนวิเคราะห์คำนวณ (algorithm) (หน้า 137)

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่จีนแสดงให้เห็นความสำเร็จครั้งล่าสุด คือ หุ่นยนต์ผู้ประกาศข่าวในรายการพยากรณ์อากาศ ที่มีลักษณะท่าทางที่มีความใกล้เคียงเหมือนกับมนุษย์ทั่วไป สามารถโต้ตอบได้อย่างเป็นธรรมชาติและมีคลังข้อมูลที่มีสภาพภูมิอากาศอยู่ทุกพื้นที่บนโลกใบนี้อีกด้วย ที่ได้นำเอาสามพลังข้างต้นมาพลิกโฉมหน้านวัตกรรม จนได้รับเสียงชื่นชมและเป็นที่น่าสนใจของหลายประเทศที่หุ่นยนต์ประดิษฐ์นี้ ยิ่งไปกว่านั้นนวัตกรรมที่เห็นได้ชัดเจนก็ยังมีอากาศยานไร้คนขับ รถยนต์ไร้คนขับและล่าสุดเทคโนโลยีรถไฟไร้คนขับล้วนได้เกิดจากสามพลังข้างต้นทั้งสิ้น

พฤติกรรมกรรมการบริโภคและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปตามเทคโนโลยี ทำให้เกิดธุรกิจรูปแบบใหม่ในประเทศจีน เช่น รูปแบบธุรกิจที่เน้นระบบเศรษฐกิจการแชร์ (Sharing Economy) อย่างธุรกิจการเช่าและแชร์รถจักรยานใช้ร่วมกัน ที่เห็นครั้งแรก ณ กรุงปักกิ่ง ในปี 2014 ผู้คนเห็นจักรยานสีเหลืองที่มีลักษณะทันสมัย และมีรหัสคิวอาร์โค้ดระบุชื่อ OFO (共享单车) ที่ด้านหลัง เปิดให้ใช้บริการผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน โดยสแกนรหัสคิวอาร์โค้ดเพื่อใช้งาน อัตราค่าบริการ ชั่วโมงละ 1 หยวน (ประมาณ 5 บาท) ซึ่ง มีผู้ใช้งานมากถึงวันละ 10 ล้าน

ปี 2016 มี mobike (摩托车) เป็นบริษัทสตาร์ทอัพใหม่เข้ามาแย่งส่วนแบ่งทางการตลาดของ OFO โดยใช้จักรยานที่โดดเด่นทันสมัยกว่า และมีรูปแบบมากกว่า เช่น จักรยานแม่บ้านที่มีคนนั่งซ้อนได้ จักรยานเสือภูเขาที่ต้องการความเร็ว ทั้งยังมีค่าบริการที่ถูกกว่าและสามารถเช่าเป็นรายเดือนได้ ทำให้ mobike ได้รับความนิยมมากกว่า OFO ซึ่งมีสถิติการใช้งานอยู่ที่ 25 ล้านคนต่อวัน

ธุรกิจสตาร์ทอัพชนิดนี้ช่วยแก้ไขปัญหาระบบขนส่งมวลชนในบางพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผู้บริโภคได้ออกกำลังกายถือเป็นผลประโยชน์ทางอ้อมด้วย เหตุที่ธุรกิจระบบเศรษฐกิจการแชร์ได้รับความนิยมอย่างสูงในประเทศจีน น่าจะมาจากรูปแบบการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนไป ต้องการสิ่งตอบสนองได้อย่างรวดเร็ว ไม่อยากดูแลหรือบำรุงรักษารถของตนมากนัก ตลอดจนไม่อยากลงทุนซื้อของที่อาจทำให้เกิดภาระผูกพันที่ยาวนาน เป็นต้น แม้ว่า ปัจจุบัน OFO จะประสบปัญหาทางธุรกิจและขอเลิกกิจการไปแล้ว แต่ก็สามารถนำมาคิดต่อยอดเป็นโมเดลและบทเรียนในการประกอบธุรกิจยุคใหม่ได้

บุคคลสำคัญที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ ที่ต้องกล่าวถึงและขาดไปไม่ได้เลย คือ แจ็ค หม่า (马云) อดีตประธานบริษัทค้าปลีก Alibaba (阿里巴巴) ที่ครองตลาดการค้าปลีกขนาดใหญ่ที่สุดในลำดับต้น ๆ ของโลก หากจะกล่าวถึงธุรกิจ e-commerce ที่มีรูปแบบการค้าขายบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือที่รู้จักกันว่า “ธุรกิจออนไลน์” ในปัจจุบันนี้ ธุรกิจออนไลน์ในจีนมีตัวเลขการบริโภคที่คงที่ และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี แต่ถึงกระนั้น แจ็ค หม่า ก็มองเห็นพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป จึงกลับมาลงทุนในธุรกิจห้างสรรพสินค้า Hema (盒马) เปิดดำเนินการครั้งแรกที่กรุงปักกิ่ง โดยมีโมเดลทางธุรกิจรูปแบบใหม่ เรียกว่า ธุรกิจแบบ O2O (Online to Offline) โดยเชื่อมโยงธุรกิจแบบออฟไลน์ของห้างสรรพสินค้าเข้ากับธุรกิจ e-commerce ในระบบออนไลน์

จะเห็นได้ว่า อนาคตของวงการค้าปลีกไม่ได้อยู่ที่ e-commerce อย่างเดียวแล้ว แต่อยู่ที่การผสมผสาน e-commerce เข้ากับร้านค้าออฟไลน์ ด้านหนึ่งก็สามารุใช้ประโยชน์จากความสะดวกสบายในการจับจ่ายใช้สอยสินค้าและชำระเงินออนไลน์ รวมทั้งสามารถเก็บข้อมูลผู้บริโภคมหาศาล ส่วนอีกด้านหนึ่งก็สามารถใช้จุดแข็งของห้างร้านที่มีสินค้าจริง ให้คนได้สัมผัสและทดลอง รวมทั้งยังเป็นพื้นที่สำหรับเดินเล่นหรือนัดพบสังสรรค์กับเพื่อนได้ด้วย (หน้า 175)

บทส่งท้าย: จีน VS สหรัฐ ใครครองอนาคต?

หากมองย้อนไปในประวัติศาสตร์ของยุคสมัยใหม่ พบว่าอังกฤษอยู่ในฐานะผู้นำของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 19 สหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 20 และเมื่อพิจารณาความก้าวหน้าทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีของจีนในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกาย่อมไม่ยินยอม หนังสือเล่มนี้จึงมีความคิดวิเคราะห์ ทั้งของผู้ “เชียร์” สหรัฐอเมริกาและผู้ “เชียร์” สาธารณรัฐประชาชนจีน มาให้ผู้อ่านได้พิจารณาและขบคิดต่อไป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า **CHINA 5.0: สีจิ้นผิง เศรษฐกิจยุคใหม่และแผนการใหญ่** เป็นแหล่งความรู้ให้แก่ผู้สนใจสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เป็นอย่างดี ความน่าสนใจของหนังสือเล่มนี้ คือ การที่ผู้เขียนได้นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในทุกมิติ ทั้งประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม และเทคโนโลยี มาตีแผ่ และร้อยเรียงกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านได้ขบคิดวิเคราะห์ และพยายามหาคำตอบไปพร้อมกัน

รายการอ้างอิง

- รณรงค์ วงศ์โออ้อม 2562. **ประวัติศาสตร์จีน History of CHINA เรียนรู้และเข้าใจประวัติศาสตร์จีนภายใน 1 วัน**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Torch
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. 2561. **เศรษฐกิจการเมืองจีน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Openbook.
- , 2558. **จีนในกระแสโลกาภิวัตน์ China and Globalization**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Openbook.
- , 2556. **จีนแผ่นดินที่ 5**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Openbook.
- อาร์ม ตั้งนิรันดร. 2561. **China5.0: สีจิ้นผิง เศรษฐกิจยุคใหม่ และแผนการใหญ่ AI**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ bookscape.
- อักษรศรี พานิชสาส์น. 2560. **เศรษฐกิจจีน: ปริศนา ความท้าทาย และอนาคต**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ openworlds. แปลจาก Justin Yifu Lin. 2000. **Demystifying the Chinese Economy**. Beijing: Peking University Press.
- Fernandez, Juan Antonio and Underwood, Laurie. 2006. **China CEO: Voices of Experience from 20 International Business Leaders**. Hoboken NJ: John Wiley & Sons.
- MGR online 2562. New China Insight: จีนกับเทคโนโลยี AI. เผยแพร่: 25 ต.ค. 2562 18:22 โดยผู้จัดการออนไลน์ <https://mgronline.com/china/detail/9620000102490>